

Natuurwaardenonderzoek Cornelis Douwesweg

Gemeente Amsterdam
Dienst Ruimtelijke Ordening

Beleidsteam Stad

Februari 2012

Inhoud

1. Samenvatting en conclusies	3
2. Inleiding.....	4
3. Kaders	5
4. Beschrijving van het gebied en inventarisatie	7
5. Ingrepen en analyse van de effecten op flora en fauna	9
6. Consequenties natuurwetgeving en ontheffing Flora- en faunawet	10
7. Conclusies en aanbevelingen	13

1. Samenvatting en conclusies

Voor het plangebied Cornelis Douwes wordt een nieuw bestemmingsplan opgesteld. Het plan laat geen nieuwe functies toe.

In dit natuurwaardenonderzoek is nagegaan of er vanuit de natuurwetgeving consequenties zijn voor het plan. Voor dit gebied gaat het vooral om soortbescherming of te wel de Flora- en faunawet.

Er zijn in de nabijheid geen Natura2000-gebieden, waarop een negatief effect te verwachten valt.

In het plangebied komen wel een aantal beschermde soorten voor. Voor de meeste soorten geldt een vrijstelling bij ruimtelijke ontwikkelingen.

Een bijzondere soort is de rugstreeppad. Voor deze soort is er een ontheffing bij ruimtelijke ontwikkelingen. Deze is geldig tot 1 januari 2016. Voor deze Europees beschermde soort is er een aan de westelijke kant van het plangebied een leefgebied gerealiseerd in de vorm van poelen voor voortplanting en dijkjes om te overwinteren. Eén van de voorwaarden van de ontheffing is dat de voortplantingspoelen na afloop van de ontheffing voor de rugstreeppad behouden blijven.

Voor de broedvogels die in het plangebied voorkomen geldt dat de nesten tijdens de broedperiode beschermd zijn en daarbuiten niet. Bij werkzaamheden dienen de nesten van vogels ontzien te worden. Dat kan goed door de planning van de werkzaamheden op de broedperiode van de aanwezige broedvogels aan te passen.

Er is een kleine kans dat er in een gebouw in het plangebied vleermuizen verblijven. Als vastgesteld is dat een gebouw mogelijk geschikte verblijfplaatsen heeft is nader onderzoek noodzakelijk. De vleermuissoorten worden – net als – de rugstreeppad door de Europese Habitatrichtlijn beschermd.

Braakliggend terrein

2. Inleiding

Het project

Het bestemmingsplan voor het plangebied Cornelis Douwes is overwegend conserverend van karakter. Er zijn nog een aantal braakliggende kavels in het plangebied. Het bestemmingsplan maakt ontwikkeling van deze kavels mogelijk. In deze natuurtoets wordt onderzocht welke consequenties er vanuit de natuurwetgeving kunnen zijn voor het bestemmingsplan.

Werkwijze

Deze toets behandelt eerst de wettelijke en beleidskaders. Daarna volgt een beschrijving van het gebied en de soorten die er voorkomen dan wel verwacht kunnen worden. Vervolgens worden de mogelijke effecten van ingrepen op de aanwezige soorten beschreven. Tenslotte wordt beoordeeld of er omstandigheden zijn, waarbij een ontheffingsaanvraag van de Flora- en faunawet aangevraagd moet worden. En onder welke voorwaarden een ontheffing naar alle waarschijnlijkheid verkregen kan worden. Op 22 februari 2012 is het plangebied bezocht.

Eerder onderzoek

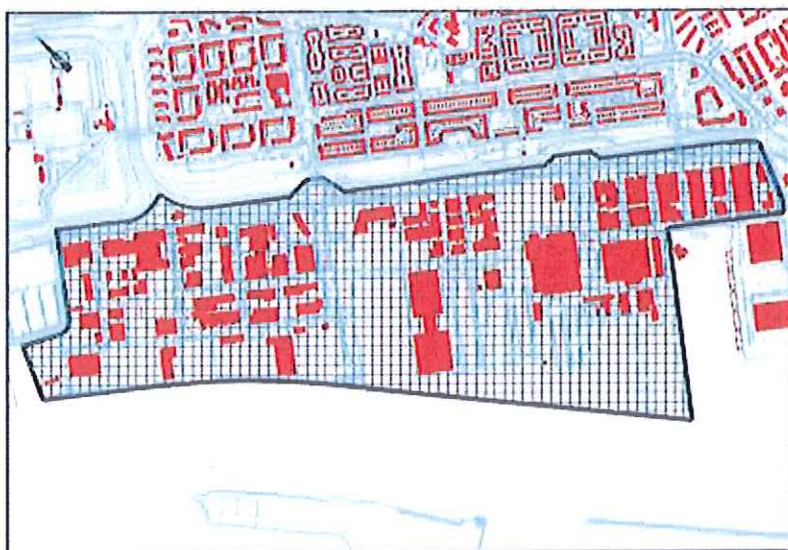
Gegevens over het voorkomen van soorten worden sinds 1990 bijgehouden in de 'Ecologische Atlas Amsterdam'. De grotere groengebieden zijn regelmatig geïnterviewd, ook in de directe omgeving van de Gemeente Amsterdam. De soortgroepen waarvan de gegevens zijn bijgehouden zijn zoogdieren, broedvogels, reptielen, amfibieën, vissen, kreeftachtigen, dagvlinders, sprinkhanen, krekels en libellen. Locaties van roepende rugstreeppadden worden elk jaar in kaart gebracht. In 2004 en 2005 zijn alle kolonies huismussen in de openbare ruimte van Amsterdam geïnterviewd.

Haven Amsterdam laat al enkele jaren de spontane natuur in haar beheergebied monitoren.

Recente presentaties van inventarisaties van beschermde soorten zijn te vinden op <http://www.flora-fauna.amsterdam.nl>. In januari 2007 is er een natuurtoets gemaakt voor het in gebruik nemen van de braakliggende kavels. Naar aanleiding daarvan is een ontheffing voor de rugstreeppad aangevraagd. Volgens de voorwaarden van de ontheffing wordt de voortplanting van de rugstreeppad sinds 2007 gemonitord. Dit gebeurde eerst door Martin Melchers, later door Fred Haaijen.

Begrenzing van het plangebied

Het plangebied ligt ten Noorden van het IJ in het stadsdeel Amsterdam-Noord van de Gemeente Amsterdam. Het wordt begrensd door: de oever van het IJ, westelijke kant insteekhaven, T.T. Vasumweg, M.T. Lincolmweg, Cornelis Douwesweg en de Meteorenweg.

3. Kaders

Wettelijke kaders	
Natuurbeschermingswet (1998) - Natura-2000 (gebiedsbescherming)	Gebiedsbescherming - Natuurbeschermingswet 1998: Natura 2000 Onder de Natuurbeschermingswet 1998 (Nb-wet) zijn gebieden aangewezen die onderdeel uitmaken van de Europese ecologische hoofdstructuur, de Natura 2000 gebieden genaamd. Indien een ruimtelijke ontwikkeling plaatsvindt in of in de nabijheid van een Natura 2000 gebied moet worden onderzocht of de ontwikkeling de kwaliteit van het gebied kan verslechteren of verstoren. Indien het bestemmingsplan de kwaliteit van een Natura 2000 gebied kan verslechteren of verstoren dient er een vergunning op grond van de Natuurbeschermingswet te worden aangevraagd.
Flora- en faunawet en gedragscode (soortbescherming)	In april 2002 is de Flora- en faunawet (Ffwet) van kracht geworden. Op grond van deze wet zijn vrijwel alle in het wild en van nature in Nederland voorkomende dieren, beschermd. De Ffwet bevat verbodsbepalingen met betrekking tot het aantasten, verontrusten of verstoren van beschermde dieren en plantensoorten, hun nesten, holen en andere voortplantings- of vaste rust- en verblijfsplaatsen. Bij vrijwel alle ingrepen moet met door Flora- en faunawet beschermde soorten rekening worden gehouden. De beschermde soorten zijn met behulp van tabellen onderverdeeld in verschillende niveaus van bescherming. Voor het bestemmingsplan moet inzichtelijk worden gemaakt voor welke soorten er mogelijk ontheffing van de Flora- en faunawet moet worden aangevraagd en onder welke voorwaarden deze naar alle waarschijnlijkheid verkregen zal worden.
Beleidskaders	
Ecologische Hoofdstructuur (landelijk en provinciaal beleid)	Voor heel Nederland zijn natuurgebieden met verbindingzones vastgelegd. Dit noemen we de Ecologische Hoofdstructuur (EHS). De EHS is een belangrijk middel om de hoofddoelstelling van het natuurbeleid te bereiken: natuur en landschap behouden, versterken en ontwikkelen, als essentiële bijdrage aan een leefbaar Nederland en een duurzame samenleving. De EHS moet er onder meer toe bijdragen dat afspraken over het behoud en het herstel van biodiversiteit worden nagekomen. Na realisatie is de structuur uiteindelijk grensoverschrijdend, zodat diersoorten zich vrij kunnen bewegen en vermengen over Europa. Bij kwantitatieve of kwalitatieve aantasting van de EHS dient gecompenseerd te worden volgens de in de Nota Ruimte vastgelegde regels.
Hoofdgroenstructuur (Amsterdams beleid)	In de structuurvisie van Amsterdam 2040 (vastgesteld in 2011) is de hoofdgroenstructuur opgenomen. Voor functiewijzigingen, die buiten de vastgelegde kaders vallen moet advies worden gevraagd aan de Technische Advies Commissie Hoofdgroenstructuur. Eventuele wijzigingen kunnen aan de Gemeenteraad worden voorgelegd.
Rode lijstsoorten (landelijk beleid)	Eens per tien jaar worden er Rode lijsten opgesteld. Hierop komen soorten die om verschillende redenen sterk in aantal achteruitgaan. Voor het Ministerie van LNV zijn de rode lijsten mede richtinggevend voor het te voeren natuurbeleid. Het Ministerie stimuleert dat bij bescherming en beheer van gebieden rekening wordt gehouden met de Rode-lijst-soorten, en dat zo nodig en zo mogelijk aanvullende soortgerichte maatregelen zullen worden genomen.
Groenstructuur van stadsdeel Amsterdam-Noord Natuureffectrapportage stadsdeel Amsterdam-Noord Ontwikkelingsplan natuur in de stad Amsterdam-Noord (Beleid stadsdeel Amsterdam-Noord)	Stadsdeel Amsterdam-Noord heeft in een aantal nota's haar ambitie met betrekking tot groen en groenstructuur in het stadsdeel vastgelegd. Het streven van het stadsdeel om het aanwezige groen zoveel als mogelijk te behouden en de (natuur-)kwaliteit van het groen te vergroten.

Ontheffing voor de rugstreeppad

In 2007 is er voor de ontwikkeling van kavels een ontheffing voor de rugstreeppad aangevraagd en verkregen. In 2011 (27 juni 2011 FF/75C/2010/0406) is de ontheffing voor een volgende periode van vijf jaar verleend (tot 1 januari 2016).

Nieuwe natuurwet

Er is een nieuwe natuurwet aangekondigd. Naar verwachting zal deze in het voorjaar 2012 aan de Tweede kamer worden voorgelegd. In deze nieuwe wet worden Boswet, Natuurbeschermingswet en Flora- en faunawet samengevoegd. In het conceptvoorstel wordt de bescherming van niet-Europees beschermde soorten verminderd.

Braakliggend terrein

Keerkringpark

4. Beschrijving van het gebied en inventarisatie

Omgeving

Het Cornelis Douwesterrein ligt aan de Noordzijde van het IJ en het Noordzeekanaal, aan de westkant ligt de ingang van de Coentunnel met daarachter de Noorder-IJplas. Noordelijk van het plangebied liggen de sportparken Melkweg en Oostzanerwerf. Tussen de Meteorensingel en de Cornelis Douwesweg loopt een natuurstrook: Oostertocht en Westertocht.

Het plangebied

Een nieuw industrie-/bedrijventerrein met deels moderne gebouwen, maar ook nog oude aan havenactiviteiten gerelateerde panden.

Het met zand opgehoogde terrein is duidelijk hoger dan de omgeving. Aan de nog braakliggende kavels is het zandige karakter goed te zien. Ook de bermen zijn zandig en schraal. Langs enkele straten staan straatbomen; deze zijn nog gering van omvang.

In het plangebied ligt een groengebied: het Kringlooppark, dat vanaf het IJ doorloopt tot aan de Cornelis Douwesweg. Aan de kant van het IJ is de begroeiing ruig met riet en bramen. Richting Cornelis Douwesweg wordt het gazon.

Ecologische verbinding

Via het Coentunnelbos en is er een verbinding met de Noorder-IJplas. Aan de oostkant van de Noorder-IJplas bevindt zich een ruime strook natuur. De verbinding naar het noordelijke achterland (Oostzanerveld) is matig voor grondgebonden dieren; de Coentunnelweg en de Oostzanerdijk zijn lastige barrières. Ook een goede ecologische verbinding tussen het Kringlooppark en de natuurstrook langs de Meteorensingel ontbreekt.

Inventarisatie: aangetroffen en verwachte soorten

Zoogdieren

Algemene zoogdieren, zoals bruine rat, veldmuis, bosmuis, huisspitsmuis, mol, haas en de vos zijn te verwachten. Sporen van konijnen zijn niet gezien, maar deze soort is wel te verwachten.

De gebouwen zijn vrijwel ongeschikt voor vleermuizen. Op het terrein zelf is geen foerageergebied voor vleermuizen. Goed foerageerterrein is er bij de sloten en de boomsingels van de sportparken Melkweg en Oostzanerwerf.

Amfibieën

De rugstreeppad kwam in het gehele gebied voor. In 2007 is er aan de westkant van het plangebied een poel gegraven bedoeld voor de voortplanting van rugstreeppadden. Hier is meerdere malen voortplanting vastgesteld.

In 2011 zijn er twee nieuwe poelen en dijkjes aangelegd voor de rugstreeppad. Net ten westen van de oude poel is een niervormige betonnen poel aangelegd. Deze ligt een niveau hoger dan de oude poel. Om de poel liggen stenen, ook iets verder liggen een paar hopen stenen. Hier kunnen de padden overdag onder wegkruipen. Vlak naast de poel ligt een dijkje dat als overwinteringsplaats voor rugstreeppadden kan dienen.

Broedvogels

Op de nog braakliggende kavels kunnen soorten van strandvlaktes, zoals kleine plevier, kievit, scholekster gaan broeden. In het (schaarse) groen rond de bedrijven zijn soorten van struweel, zoals heggenmus, winterkoning, merel en zanglijster mogelijk. De bomen zijn nog beperkt van omvang; hooguit geschikt voor een houtduif.

In riet en ruigte van het Keerkringpark worden fitis en kleine karekiet verwacht.

In de oudere aan de haven gerelateerde gebouwen kunnen ook vogels broeden: stadsduif en zwarte roodstaart.

Analyse

Het Cornelis Douwesterrein is een bedrijventerrein op opgebracht zand en grenst direct aan het IJ/Noordzeekanaal. De aanwezigheid van de rugstreeppad geeft gebied een belangrijke natuurwaarde. Er is een kans op vleermuisverblijfplaatsen in de gebouwen op het Cornelis Douwesterrein. Gezien de afstand tot goed foerageergebied en het ontbreken van goede vliegroutes wordt de kans op verblijfplaatsen van vleermuizen niet groot geacht.

In 2011 aangelegde betonnen poel voor de rugstreeppad

De oude poel

5. Ingrepen en analyse van de effecten op flora en fauna

Het plan

Ten aanzien van de functies verandert er niet veel. Op de strook langs het water tot aan de TT Vasumweg blijven 'grote lawaaimakers' toegestaan. De strook daarachter is bestemd voor bedrijven met een lagere categorie. Er zijn in het plan vooralsnog geen toekomstige ontwikkelingen opgenomen. Een tweetal ontwikkelingen, die in de toekomst mogelijk gaan spelen zijn:

- het toestaan van windmolens: maximaal vijf die waarschijnlijk in de strook langs het water mogen worden gerealiseerd. De effecten van de windmolens zijn in dit natuurwaardenonderzoek niet beoordeeld;
- het realiseren van een Milieu Logistiek Centrum (MLC). Dit is een afvaloverslagstation waar ingezameld huishoudelijk afval wordt gestort om vervolgens te worden geperst in grotere gesloten containers voor natransport over het water of over de weg. Mogelijk dat in de toekomst naast dit MLC ook de stadsdeelwerf (afvalpunt en inzameling) zal worden gerealiseerd. Dit betreft de verplaatsing van de huidige stadsdeelwerf aan de Papaverweg naar het Cornelis Douwesterrein. Stadsdeel Noord heeft voor het MLC een terrein 'gereserveerd' aan de Processorstraat. Het terrein is ongeveer 12.500 m² groot wat ruim voldoende is voor het realiseren van een MLC, deze beslaat namelijk een oppervlakte van ongeveer 2.500 m².

Mogelijke effecten op beschermde soorten

Het in gebruik nemen van braakliggende kavels kan een negatief effect hebben op het leefgebied voor de rugstreeppad; het kavel van het MLC ligt vlakbij naast het gebied waar nu de rugstreeppad voorkomt. Sloop- en renovatiewerkzaamheden van bestaande gebouwen op het Cornelis Douwesterrein kunnen een negatief effect hebben op populaties vleermuizen of op broedende vogels.

Zandige ondergrond kavels

6. Consequenties natuurwetgeving en ontheffing Flora- en faunawet

Gebiedsbescherming

Natura2000-gebieden

Het plan bevindt zich buiten de Speciale Beschermingszones. De polder Westzaan, ten westen van Zaanstad, het Oostzanerveld en het Twiske zijn de meest nabijgelegen Natura2000-gebieden. Negatieve effecten op deze gebieden worden niet verwacht.

Hoofdgroenstructuur

Het plan ligt niet in de Hoofdgroenstructuur van de Gemeente Amsterdam. De bijna aangrenzende Noorder-IJplas wel.

Soortbescherming

Zoogdieren

Voor de grondgebonden zoogdieren: mol, konijn, haas, vos, veldmuis geldt een vrijstelling bij ruimtelijke ontwikkeling.

Vleermuizen

Voor vleermuizen is een ontheffing nodig als er verbodsartikelen overtreden gaan worden. Alle vleermuissoorten worden streng door de Flora- en faunawet beschermd (Bijlage IV van de Europese Habitatrichtlijn). Dikwijls kan door een goede planning van de werkzaamheden en het treffen van mitigerende maatregelen een ontheffingsaanvraag worden voorkomen. Indien er wel een ontheffingsaanvraag nodig is zal naar alle waarschijnlijkheid worden verkregen als op de hieronder beschreven wijze wordt gehandeld.

Onderzoek naar aanwezigheid vleermuizen

Om de aanwezigheid van vleermuizen vast te stellen is er nader onderzoek nodig. Dit dient uitgevoerd te worden als er gebouwen op het bedrijventerrein Cornelis Douwesterrein gesloopt of grootschalig gerenoveerd gaan worden. Hierbij moet onderzoek gedaan worden naar verblijfplaatsen in gebouwen:

- zomerverblijfplaatsen gewone en ruige dwergvleermuis in gebouwen;
- winterverblijfplaatsen gewone en ruige dwergvleermuis in gebouwen;
- baltsplaatsen van gewone en ruige dwergvleermuis in gebouwen.

Bij het nader onderzoek moet het vleermuizenprotocol worden gevolgd. In de praktijk zal dit betekenen dat er minimaal vier keer per seizoen (van april tot half oktober) in de late avond of vroege ochtend gespecialiseerd onderzoek zal moeten worden gedaan met batdetectoren. Hoe het vleermuizenprotocol moet worden toegepast is te vinden op:

http://www.gegevensautoriteitnatuur.nl/files/17502_vleermuisprotocol-versie-30-maart-2011.aspx (Er verschijnen regelmatig aangepaste protocollen).

Indien uit het nader onderzoek blijkt dat er vaste verblijfplaatsen in de gebouwen zijn moet er volgens de Flora- en faunawet gehandeld worden. In de gedragscode van de Gemeente Amsterdam (http://www.amsterdam.nl/publish/pages/123284/gedragscode_flora_en_fauna_amsterdam_.pdf) staan hiervoor de richtlijnen. Hieronder volgt wat de consequenties zouden kunnen zijn.

Handelswijze als er vleermuizen aanwezig zijn

De te treffen maatregelen zijn afhankelijk van het type verblijfplaats. Mogelijke maatregelen zijn:

- Bij de planning van de sloopwerkzaamheden moet rekening worden gehouden met kwetsbare periodes van de aangetroffen soorten, deze perioden verschillen per type verblijfplaats;
- Het ongeschikt maken van verblijfplaatsen op het juiste moment (zodat vleermuizen voor de sloop kunnen wegtrekken).

Ten tweede moet worden aangetoond dat de functionaliteit van de vaste rust – en verblijfplaatsen behouden blijft. Dat kan door:

- Werkzaamheden aan gebouwen met geschikte verblijfsplaatsen te faseren;
- In de nieuwbouw of in gebouwen in de nabije omgeving voorzieningen te treffen, waardoor vleermuizen deze gebouwen weer als verblijfplaatsen kunnen gebruiken. Dit kan door bijvoorbeeld een deel van een spouwmuur voor vleermuizen toegankelijk te maken of vleermuiskasten in te metselen of op te hangen.

Eventuele ontheffingsaanvraag verblijfplaatsen van vleermuizen

Voor het vernietigen van vaste verblijfplaatsen is een ontheffing van artikel 11 van de Flora- en faunawet nodig. Omdat vleermuizen op bijlage IV van de Habitatrichtlijn staan kan ontheffing alleen aangevraagd worden op grond van een belang uit de Habitatrichtlijn. In vrijwel alle gevallen is alleen het volgende belang van toepassing: *'dwingende redenen van groot openbaar belang, met inbegrip van redenen van sociale of economische aard en voor het milieu wezenlijk gunstige effecten'*.

Bij een ontheffingsaanvraag moet aangetoond worden:

- dat er een geldig belang van toepassing is;
- dat met het treffen van mitigerende maatregelen de vleermuizen ontzien kunnen worden en
- dat er met bijvoorbeeld compenserende maatregelen voldoende alternatieve verblijfsmogelijkheden gecreëerd kunnen worden.

Als de maatregelen voldoende zijn dan geeft het Ministerie van ELI een 'positieve afwijzing', dat wil zeggen dat de gevraagde ontheffing niet gegeven wordt, omdat deze niet nodig is.

Broedvogels

Voor de broedvogels in het plangebied geldt, dat de nesten gedurende de broedtijd zijn beschermd, maar daarbuiten niet. Ontheffing voor broedende vogels wordt niet verleend, omdat het in de regel goed mogelijk is om verontrusting in het broedseizoen te voorkomen. Ook op de braakliggende kavels broeden vogels.

Amfibieën

De rugstreeppad staat op Bijlage IV van de Habitatrichtlijn en is daarmee streng beschermd. Voor de ontwikkeling van het bedrijventerrein is door het ministerie van ELI een ontheffing van de Flora- en faunawet gegeven. Deze is geldig tot 1 januari 2016. Bij ingebruikname van kavels dient er volgens deze ontheffing gehandeld te worden. Vangen en verplaatsen van rugstreeppadden en eisnoeren over korte afstand verplaatsen naar een geschikt biotoop is volgens de huidige contouren van de wet toegestaan. Voor het beschadigen van de eieren moet de ontheffing worden gebruikt. Volgens de ontheffing dient de poel ook na afloop van de ontheffing voor de rugstreeppad behouden te blijven.

Zorgplicht

Voor alle soorten, ook niet-beschermd, geldt de zorgplicht. Dat betekent dat door zorgvuldig te werken zoveel mogelijk schade aan diersoorten moet worden voorkomen.

7. Conclusies en aanbevelingen

Conclusies

In het plangebied komen rugstreeppadden voor en er is een kans dat er vleermuizen in gebouwen verblijven. Zowel de rugstreeppad als alle vleermuissoorten worden door de Flora- en faunawet streng beschermd.

Bij ingebruikname van een kavel dient volgens de ontheffing FF/75C/2010/0406 (geldig tot 1 januari 2016) gewerkt te worden in verband met de mogelijke aanwezigheid van rugstreeppadden.

Er is een kleine kans op verblijfplaatsen van vleermuizen in gebouwen. Ook is slechts een deel van de gebouwen geschikt voor vleermuizen. Bij voorgenomen sloop- of renovatie wordt geadviseerd om eerst via een Quick scan te bepalen of een gebouw mogelijk geschikt is als verblijfplaats voor vleermuizen. Als dat het geval is, is een uitgebreid onderzoek naar vleermuizen volgens het vleermuizenprotocol nodig.

Aanbevelingen

In de openbare ruimte in de omgeving van de bestaande poel nog één of twee poelen aanleggen.

Gebruik ronde schalen, zoals in de Boekelermeer. Deze zijn beter tegen de effecten van vorst bestand dan niervormige poelen.

Het duurzaam in stand houden van leefgebied voor rugstreeppadden borgen in het bestemmingsplan.

